

NEZAVISNOST PRAVOSUĐA

Priredio: redovni profesor dr Milorad Bejatović

INDEPENDENCE OF THE JUDICIARY

Edited by: full professor Milorad Bejatovic, Ph.D.

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
Faculty of Law for Commerce and Judiciary
University Business Academy Novi Sad

Novi Sad 2017.

Zbornik referata sa međunarodnog naučnog skupa održanog
od 21. – 23. septembra 2017. godine u Novom Sadu,
u organizaciji Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe
Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu.

Izdavač:

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu,
Geri Karolja br. 1, telefon: 021 400 – 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Recenzenti:

Prof. dr Milorad Bejatović	Prof. dr Jelena Matijašević-Obradović
Prof. dr Mirko Kulić	Doc. dr Predrag Mirković
Prof. dr Milan Počuča	Doc. dr Darko Golić
Prof. dr Zoran Pavlović	Doc. dr Jelena Stojić – Dabetić
Prof. dr Zdravko Jež	Doc. dr Sanja Škorić
Prof. dr Nenad Avramović	Doc. dr Nenad Bingulac
Prof. dr Miloš Marković	

Za izdavača:

Prof. dr Marko Carić

Urednik:

Prof. dr Milorad Bejatović

Štampa:

Štamparija FELJTON, Novi Sad

Tiraž: 150

ISBN
978-86-6019-075-0

Programski odbor:

- Prof. dr MARKO CARIĆ | Dekan Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe
- Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu | Republika Srbija
- Prof. dr MILORAD BEJATOVIĆ | Redovni profesor Pravnog fakulteta za privredu i
pravosuđe - Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu | Republika Srbija
- Akademik prof. dr MIODRAG N. SIMOVIĆ | Sudija Ustavnog suda Bosne i
Hercegovine | Republika Bosna i Hercegovina
- Prof. dr BORČE DAVITKOVSKI | Pravni fakultet „Justinijan Prvi“ - Univerzitet
„Sv. Kiril i Metodij“ u Skoplju | Republika Makedonija
- Prof. dr KOSTADIN PUŠARA | Redovni profesor – emeritus i specijalni
savetnik na Univerzitetu Ujedinjenih nacija za mir i razvoj u Beogradu |
Republika Srbija
- Prof. dr BORA ČEJOVIĆ | Predsednik krivičara Srbije | Republika Srbija
- Prof. dr BRANKO VUČKOVIĆ | Predsednik Osnovnog suda u Kotoru |
Republika Crna Gora
- Prof. dr ČEDOMIR BACKOVIĆ | Pomoćnik ministra pravde Republike Srbije |
Republika Srbija
- Prof. dr ZORICA DRLJAČA | Univerzitet “Apeiron” u Banjoj Luci | Bosna i
Hercegovina
- Prof. dr MIRKO SMOLJIĆ | Veleučilište “Lavoslav Ružička” u Vukovaru |
Republika Hrvatska
- Prof. dr ROK LAMPE | Research Institute of European Faculty of Law in Nova
Gorica | Republika Slovenija
- Prof. dr PETR VIKTOROVIČ MENŠIKOV | Katedra za razvojnu i pedagošku
psihologiju | Psihološki fakultet - Kaluški Državni Univerzitet Ciolkovski | Rusija

Organizacioni odbor:

- Prof. dr Milorad Bejatović
Prof. dr Miloš Marković
Prof. dr Nikola Čirović
Prof. dr Jelena Matijašević-Obradović
Doc. dr Predrag Mirković
Doc. dr Darko Golić
Doc. dr Sanja Škorić
Doc. dr Jelena Stojić – Dabetić
Dr Dragan Grahovac

Sekretar:

Tamara Preradović, dipl.prav.

Proceedings of the International Scientific Conference
held from September 21 – 23, 2017 in Novi Sad,
organized by the Faculty of Law for Commerce and Judiciary
University Business Academy in Novi Sad

Publisher:

Faculty of Law for Commerce and Judiciary
University Business Academy in Novi Sad,
Geri Karolja No.1, telephone: 021 / 400 – 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Reviewers:

Milorad Bejatovic, PhD
Mirko Kulic, PhD
Milan Pocuca, PhD
Zoran Pavlovic, PhD
Zdravko Jez, PhD
Nenad Avramovic, PhD
Milos Markovic, PhD
Jelena Matijasevic-Obradovic, PhD
Predrag Mirkovic, PhD
Darko Golic, PhD
Jelena Stojacic-Dabetic, PhD
Sanja Skoric, PhD
Nenad Bingulac, PhD

For the Publisher:

Marko Caric, PhD - Dean

Editor-in-Chief:

Milorad Bejatovic, PhD

Print:

Print shop FELJTON, Novi Sad

Circulation: 150

ISBN
978-86-6019-075-0

Program Committee:

MARKO CARIC, PhD | Dean of the Faculty of Law for Commerce and Judiciary
- University Business Academy in Novi Sad | Republic of Serbia

MILORAD BEJATOVIĆ, PhD | Full Professor at the Faculty of Law for
Commerce and Judiciary - University Business Academy in Novi Sad | Republic
of Serbia

MIODRAG N. SIMOVIĆ, academician | Judge of the Constitutional Court of
Bosnia and Herzegovina | Bosnia and Herzegovina

BORCE DAVITKOVSKI, PhD | Faculty of Law „Iustinianus Primus“ - Ss. Cyril
and Methodius University in Skopje | Republic of Macedonia

KOSTADIN PUSARA, PhD | Full Professor - Emeritus and Special Advisor at
the European Center for Peace and Development - University for Peace
established by the United Nations, Belgrade | Republic of Serbia

BORA CEJOVIĆ, PhD | President of the Serbian Association for Criminal Law |
Republic of Serbia

BRANKO VUCKOVIĆ, PhD | President of the Basic Court in Kotor | Republic
of Montenegro

CEDOMIR BACKOVIĆ | Assistant Minister of Justice | Republic of Serbia

ZORICA DRLJACA, PhD | “Apeiron” University in Banja Luka | Bosnia and
Herzegovina

MIRKO SMOLJIC, PhD | “Lavoslav Ruzicka” University in Vukovar | Republic
of Croatia

ROK LAMPE, PhD | Research Institute of European Faculty of Law in Nova
Gorica | Republic of Slovenia

PETR VIKTOROVICH MENSHIKOV, PhD | Department of Developmental and
Educational Psychology | Kaluga State University | Russia

Organizing Committee:

Milorad Bejatovic, PhD

Milos Markovic, PhD

Nikola Cirovic, PhD

Jelena Matijasevic-Obradovic, PhD

Predrag Mirkovic, PhD

Darko Golic, PhD

Sanja Skoric, PhD

Jelena Stojisic-Dabetic, PhD

Dragan Grahovac, PhD

Conference Secretary:

Tamara Preradovic, LL.B.

Doc. dr Jelena Stojić-Dabetić
Docent na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe,
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
e-mail: jelena.stojic.dabetic@gmail.com

GRANICE SLOBODE IZRAŽAVANJA U FUNKCIJI NEZAVISNOSTI PRAVOSUĐA

Apstrakt:

Uobičajena praksa predstavnika izvršne vlasti u R. Srbiji da se najavljuju hapšenja, da se „licitira“ o ishodima suđenja, pa čak i da se krši pretpostavka nevinosti, značajno dovodi u pitanje integritet i nezavisnost pravosuđa. Takvo stanje doprinosi stvaranju utiska zavisnosti pravosuđa od izvršne vlasti.

Evropski standardi nezavisnosti pravosuđa priznaju posebnu zaštitu pravosuđa, kao i nosioca pravosudnih funkcija, u kontekstu slobode izražavanja, istovremeno ističući da pravosuđe ne sme, niti može, funkcionisati u pravnom i faktičkom vakuumu, budući da pojedina pitanja sprovođenja pravde spadaju u legitiman predmet javne debate.

U svetlu aktuelne reforme pravosuđa u R. Srbiji, a u fokusu postizanja evropskih standarda nezavisnosti pravosuđa, u radu će se analizirati kultura (ne) poštovanja granica slobode izražavanja u funkciji postizanja nezavisnosti pravosuđa. Cilj rada je da pokaže u kojoj meri kultura poštovanja slobode izražavanja u R. Srbiji može da doprinese ostvarenju nezavisnosti pravosuđa, posebno u okvirima pregovaračkih poglavlja za pristupanje EU.

Ključne reči: sloboda izražavanja, nezavisnost, pravosuđe, javna kritika.

Nezavisnost pravosuđa se danas shvata kao preduslov vladavine prava u svim savremenim demokratskim državama. Nezavisnost se tradicionalno shvata kao nepostojanje odnosa mešanja između grana državne vlasti odn. status nemešanja izvršne i zakonodavne vlasti u rad sudske vlasti. Kategorija nezavisnosti se odnosi na pravosuđe, pri čemu pojam pravosuđa ne obuhvata samo sudove kao državne organe koji vrše sudsku vlast, već i sve druge državne organe, čak i imaoce javnih ovlašćenja, koji u svom poslu vrše sudsku vlast. Ukoliko nije reč o sudovima, kojima je sudska funkcija primarna, drugi državni organi (upravni, imaoći javnih ovlašćenja) uživaju status nezavisnosti jedino kada vrše sudsku funkciju.

Sloboda izražavanja predstavlja jedno od osnovnih građanskih i političkih prava u demokratskom društvu. Nije definisana kao apsolutno pravo, te su određena ograničenja opravdana i legitimna. Jedno od legitimnih ograničenja slobode izražavanja jeste i potreba zaštite nezavisnosti pravosuđa.

U radu će biti ukazano na vezu između ograničenja slobode izražavanja, posebno kada se radi o nosiocima javnih funkcija i političkim činiocima kao subjektima slobode izražavanja, i postizanja najvišeg mogućeg stepena nezavisnosti pravosuđa u jednoj demokratskoj državi. U tom smislu, najpre je neophodno predstaviti evropske standarde koji se odnose na pojam „sudske vlasti“, „pravosuđa“ i „nezavisnosti“. Evropski standardi su postavljeni u praksi Evropskog suda za ljudska prava i preuzeti u komunitarni pravni poredak, te su sadržani u Poglavljima za pristupanje EU. Standardi slobode izražavanja i definisanje bliže sadržine legitimnih ograničenja su, takođe, plod prakse Evropskog suda za ljudska prava i preuzeti kao tekovina komunitarnog poretka.

Nezavisnost pravosuđa se ne može posmatrati u pravnom i društvenom vakuumu budući da postoji mnoštvo činilaca koji utiču na njeno ostvarenje, a imajući u vidu aktuelno stanje slobode izražavanja u Republici Srbiji i potrebu postizanja najvišeg stepena nezavisnosti pravosuđa, uputno je posvetiti pažnju upravo vezi ograničenja slobode izražavanja u funkciji nezavisnosti pravosuđa.

EVROPSKI STANDARDI NEZAVISNOSTI PRAVOSUĐA

Vršenje sudske funkcije, u smislu pravosuđa, podrazumeva odlučivanje o pitanju iz svoje zakonom određene nadležnosti na osnovu zakona i nakon postupka sprovedenog na način određen propisom¹. Inherentno sudskoj funkciji jeste donošenje odluke kojom se pitanje odn. spor rešava². Odluka mora biti obavezujuća i bez mogućnosti da je bilo koji organ koji ne vrši sudsku funkciju izmeni na štetu adresata. Vršenje sudske funkcije u jednoj državi ne mora biti povereno isključivo sudovima³. Jedan od atributa koji moraju ispuniti organi koji nisu sudovi, a vrše sudsku funkciju, jeste nezavisnost.

Nezavisnost podrazumeva dva koloseka odnosa: odnos sudske vlasti sa drugim granama vlasti i odnos sudske vlasti prema stranama u sporu. U kontekstu nezavisnosti sudske vlasti od drugih grana vlasti, smatra se da je nezavisnost narušena u svakom slučaju kada se izvršna vlast umeša u spor pred sudom tako da utiče na njegov ishod⁴. Činjenica da izvršna vlast postavlja i opoziva sudije ne predstavlja *per se* kršenje nezavisnosti sudova, ukoliko takav postupak ne utiče na krajnji ishod spora pred sudom odn. na postupanje sudija u sporovima. Pretpostavlja se da su nakon imenovanja sudije slobodne u odnosu na bilo kakve pritiske, uticaje i instrukcije u odlučivanju odn. da obavljaju svoju funkciju potpuno nezavisno.

1 Cyprus v Turkey, [GC], no. 25781/94, ECHR 2001-IV, par. 233.

2 Benthem v the Netherlands, 23 October 1985, Series A no. 97, par. 40.

3 Rolf Gustafson v Sweden, 1 July 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997-IV, par. 45.

4 Savtransavta Holding v Ukraine, no. 48553/99, ECHR 2002-VII, par. 80.

U kontekstu nezavisnosti sudske vlasti u odnosu na strane u sporu, situacija u kojoj se sudija nalazi u odnosu subordinacije, u pogledu dužnosti i organizacije svoje službe, u odnosu na jednu od strana u sporu ukazuje sasvim izvesno na nepostojanje nezavisnosti u odlučivanju.

Evropski sud za ljudska prava je u svojoj praksi istakao četiri osnovna kriterijuma na osnovu kojih se procenjuje da li je sud odn. telo koje vrši sudsku funkciju nezavisno u svom odlučivanju: način imenovanja sudija, trajanje službe/ imenovanja (mandat), postojanje garancija protiv spoljnog pritiska, i opšti utisak nezavisnosti sudskog tela. Što se tiče načina imenovanja sudija, to je ostavljeno slobodnom izboru svake države, da slobodno uredi unutrašnjim javnim pravom, a posebno se odnosi na procenu uticaja ministara i drugih članova izvršne vlasti u proces imenovanja, i razrešenja, koji može da utiče na samo odlučivanje sudija u sporovima. Evropski sud ne precizira šta se smatra adekvatnim mandatom sudija, u smislu trajanja, koji ne ugrožava njihovi nezavisnost⁵. Dakle, postavljanje na sudijsku funkciju ne mora biti trajno, ali je bitno osigurati sudije od premeštaja tokom trajanja funkcije. Sudije pojedinci moraju biti zaštićeni kako od spoljašnjeg tako i od uticaja od strane samog pravosuđa u svom odlučivanju (posebno kolega sudija i predsednika i drugih administrativnih radnika sudova). Administrativne dužnosti predsednika sudova (u smislu organizacionih i upravljačkih) se ne smatraju ugrožavanjem nezavisnosti sudova⁶. U pogledu opšteg utiska o nezavisnosti sudskog tela, akcenat je u praksi Evropskog suda za ljudska prava stavljen na procenu da li sumnja stranke u postupku u sudijsku nezavisnost zadovoljava kriterijume „objektivno opravdane“ u konkretnim okolnostima⁷.

NEZAVISNOST PRAVOSUĐA U PREGOVARAČKIM POGLAVLJIMA REPUBLIKE SRBIJE I EVROPSKE UNIJE

Otpočet proces pristupanja Evropskoj uniji i otvaranje Pregovaračkih poglavlja je za svaku državu kandidata je prilika i mogućnost za analizu i značajno unapređenje sopstvenog pravnog i društvenog poretka. U skladu sa Ustavom RS i pozicijom koju vladavina prava zauzima u okviru osnovnih ustavnih načela⁸, nezavisnost sudske vlasti je jedan od temelja vladavine prava, a time i celokupnog demokratskog društva i državnog uređenja. Odnos tri grane državne vlasti – zakonodavne, izvršne i sudske se zasniva na ravnoteži i međusobnoj kontroli. Kako bi se postigao naviši stepen nezavisnosti pravosuđa, pristupilo se ozbiljnoj reformi pravosuđa od 2009. godine kada je bio opšti reizbor sudija. Reforma i danas traje. Nacionalna strategija reforme pravosuđa za period od 2013. do 2018. godine je

5 Sacilor- Lormines v France, no. 65411/01, ECHR 2006-XIII, par. 67, Luka v. Romania, no. 34197/02, 21 July 2009, par. 44.

6 Parlov-Tkalčić v Croatia, no. 24810/06, 22 December 2009, par. 88-95.

7 Sacilor- Lormines v France, no. 65411/01, ECHR 2006-XIII, par. 63, Clarke v the United Kingdom, decision on admissibility, no. 23695/02, ECHR 2005-X (extracts).

8 čl. 3 Ustava Republike Srbije.

usvojena 2013. godine, kada i Akcioni plan i posebno telo je formirano za potrebe reforme pravosuđa – Komisija za sprovođenje Strategije.

Pregovaračko poglavlje 23 se odnosi na pravosuđe i osnovna ljudska prava, te obuhvata sledeće tematske celine: reforma pravosuđa, antikorupcijska politika, osnovna prava i pravo državljana EU. Nakon završenih skrininga Evropska komisija je izradila Izveštaj o pregledu usklađenosti zakonodavstva Republike Srbije sa pravnim tekovinama EU⁹. Na osnovu Izveštaja i preporuka koje je Evropska komisija u ovom Izveštaju dala nadležno ministarstvo pristupilo je izradi Akcionog plana za ovo Poglavlje. Finalna verzija Akcionog plana za Poglavlje 23 usaglašena je sa poslednjim preporukama i potvrđena od strane Evropske komisije u Briselu 25. septembra 2015. godine, i poslata na razmatranje Komitetu za proširenje Saveta Evropske unije. Aprila 2016. godine usvojen je Akcioni plan za Poglavlje 23 koje se odnosi na nezavisnost pravosuđa i osnovna prava. Prva od četiri celine predviđene Akcionim planom jeste nezavisnost pravosuđa. Akcioni plan za Poglavlje 23 i Strategija reforme pravosuđa se međusobno usklađuju tokom aktivnosti pregovora.

Skriningom Evropske komisije je utvrđeno da je nužno postići veći stepen nezavisnosti pravosudnih organa u Republici Srbiji uopšte, a posebno Visokog saveta sudstva i Državnog veća tužilaca. Predložena je izmena postojećih rešenja, kao najprihvatljivije rešenje, uključujući i moguće amandmane na Ustav, u skladu sa preporukama Venecijanske komisije i evropskim standardima, posebno u odnosu na sistem odabira, predlaganja, izbora, premeštaja i prestanka funkcije sudija, predsednika sudova i javnih tužilaca. Insistira se na postizanju objektivnih kriterijuma vrednovanja, pravičnim procedurama odabira, otvorenosti za sve kandidate odgovarajućih kvalifikacija i transparentnosti iz ugla opšte javnosti, preuzimanju vodeće uloge u upravljanju pravosuđem od strane Državnog veća tužilaca i Visokog saveta sudstva, pa i kada je reč o imunitetima sudija. Sastav ova dva tela bi trebalo da bude mešovit, bez učešća Narodne skupštine, a izabrani članovi bi trebalo da budu odabrani od strane kolega.

Sloboda izražavanja nije posebno izdvojena kao segment društvenih i pravnih reformi usmerenih na postizanje nezavisnosti pravosuđa, iako se posebno ističe potreba prevencije “curenja” informacija iz tekućih ili planiranih krivičnih istraga u medije. S druge strane, u praksi Evropskog suda za ljudska prava značajno je ukazano na vezu ograničenja slobode izražavanja u funkciji postizanja nezavisnosti pravosuđa.

9 Izveštaj o skriningu priprema Evropska komisija, nakon čega ga upućuje Savetu Evrope na odlučivanje. Izveštaj dostupan na: <http://www.mpravde.gov.rs/files/Izvestaj%20o%20skriningu%20-%20tekst%20na%20srpskom%20jeziku.pdf>.

OPŠTI OKVIR SLOBODE IZRAŽAVANJA U EVROPI I REPUBLICI SRBIJI

Sloboda izražavanja predstavlja jedno od osnovnih građanskih prava, koje ujedno pokazuje i odlike političkih prava, te se može svrstati na granicu građanskih i političkih prava. Naime, sloboda izražavanja počiva na načelu slobode odn. primarnoj potrebi da se država uzdrži od neosnovanog mešanja u ovu slobodu pojedinaca. S druge strane, sloboda izražavanja omogućava puno ostvarenje političkih prava i sveobuhvatno učešće građana u upravljanju zajednicom.

Danas se sloboda izražavanja posmatra kao temelj demokratskog društva, jedan od osnovnih uslova za njegov napredak i potpuno ostvarenje punih potencijala pojedinaca. Garantovana je brojnim međunarodnim instrumentima za zaštitu ljudskih prava, različitih nivoa, zauzima značajno mesto u ustavnim garancijama ljudskih prava država¹⁰, a za evropski pravni prostor naročito je značajna praksa Evropskog suda za ljudska prava kojom je bliže definisana sadržina garancije slobode izražavanja u Evropskoj konvenciji.

Garancijama slobode izražavanja štiti se svaki oblik izražavanja¹¹ - političko, komercijalno, umetničko, itd. koji potiče bilo od pojedinaca, grupa ili medija bilo lično, pisanim medijima, televizijom ili drugim sredstvima, a upućen je različitoj publici (odraslima, deci, opštoj javnosti, posebnoj društvenoj grupi, itd). Garancija slobode izražavanja nije apsolutna, te se Evropskom konvencijom predviđaju okolnosti u kojim država može ostvariti legitiman uticaj u sferu slobode izražavanja. Opšti okvir slobode izražavanja obuhvata slobodu formiranja mišljenja, slobodu širenja ideja i informacija, kao i slobodu primanja informacija i ideja.

Posebno kada se govori o slobodi širenja informacija i ideja, kao aspektu slobode izražavanja, važno je ukazati na razlikovanje informacija (činjenica) čija se istinitost može dokazivati odn. opovrgavati, i mišljenja (vrednosnih sudova¹²) koji ne mogu da podležu dokazivanju istinitosti, ali se moraju zasnivati na određenim činjenicama, čija se istinitost može dovoditi u pitanje. Vrednosni sudovi, posebno u kontekstu političke debate, uživaju posebnu zaštitu kao odraz pluraliteta mišljenja, koje je ključno za demokratska društva.

Granice slobode izražavanja, kako su postavljene u Evropskoj konvenciji, podrazumevaju mogućnost određenih formalnosti, uslova, ograničenja ili kazni propisanih zakonom i neophodnih u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja obaveštenja dobijenih u poverenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva. Dakle, zaštita nezavisnosti sudova predstavlja legitimno ograničenje slobode izražavanja.

10 Gde se posebno ističe SAD, čija praksa o zaštiti slobode izražavanja je i bila okosnica prakse Evropskog suda za ljudska prava.

11 Izuzev prenošenja ideja koje promovišu rasizam i nacističku ideologiju, mržnju i rasnu diskriminaciju.

12 U smislu ličnih gledišta na događanje.

Ustav Republike Srbije garantuje slobodu izražavanja u okviru kataloga ljudskih i manjinskih prava (čl. 46), uz istovremeno predviđanje mogućnosti zakonskog ograničenja slobode izražavanja. Moguća zakonska ograničenja oslikavaju ograničenja predviđena Evropskom konvencijom, te uključuju zaštitu prava i ugleda drugih, očuvanje autoriteta i nepristrasnosti suda i zaštite javnog zdravlja, morala demokratskog društva i nacionalne bezbednosti Republike Srbije. Posebnim članom u okviru kataloga ljudskih i manjinskih prava (čl. 50) garantovana je sloboda štampe i zabranjena cenzura, osim u slučajevima sudske odluke¹³. Zakon o uređenju sudova izričito zabranjuje korišćenje javnog položaja, sredstava javnog obaveštavanja ili bilo koje javno istupanje kojim se utiče na sudski postupak, kao i bilo koji drugi oblik uticaja na sud i njegov rad (čl. 6).

Privatizacija medija u Republici Srbiji je završena oktobra 2015. godine, a kao najveći problem je istaknuta činjenica da su medije kupovali pojedinci koji nemaju iskustva u informisanju¹⁴, što je stvorilo preduslove za jačanje političkog pritiska na medije, a time i na pravosuđe. Takođe, sistem projektnog medijskog sufinansiranja omogućava nedozvoljene uticaje na uređivačke politike, kao i većinsko oslanjanje javnog medijskog servisa na budžet. Veliki politički uticaj na sastav Saveta REM-a kao regulatornog tela u medijima može lako da se prelije i u pojedine medije.

SLOBODA IZRAŽAVANJA I PITANJA PRAVOSUĐA

Sloboda širenja informacija i ideja omogućava slobodnu kritiku državne vlasti, a to je glavni indikator demokratske vladavine. Posebno se ističe uloga štampe da prenosi informacije i ideje o različitim političkim pitanjima kao i pitanjima od javnog interesa. Štampa ima poseban status u uživanju slobode izražavanja, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, posebno u kontekstu političke debate, iako se i tu mora kretati u razumnim granicama (npr. zaštita tuđe reputacije).

Dva su aspekta u kontekstu očuvanja nezavisnosti pravosuđa – procena kada je opravdano kazniti ili ograničiti javno izražavanje koje može predstavljati rizik za nezavisnost pravosuđa i drugi aspekt koji podrazumeva postojanje određenih prava i dužnosti koje u kontekstu slobode izražavanja imaju nosioci određenih, javnih, funkcija u svojim službenim obraćanjima.

Ne može svaki oblik kritikovanja pravosuđa biti osnov za ograničenja slobode izražavanja. Kada je kritika primarno usmerena na uvrede ili omalovažavanje

13 Sudovima je dato ovlašćenje da u naročito opravdanim slučajevima privremeno spreče širenje ideja i informacija putem medija, ako je to neophodno radi sprečavanja pozivanja na nasilno rušenje ustavnog poretka, sprečavanje propagande rata i pozivanja na nasilje, kao i zagovaranje mržnje i diskriminacije, u skladu sa čl. 50/3 Ustava RS.

14 Podaci Beogradskog centra za ljudska prava, Izveštaj o stanju ljudskih prava u Srbiji za 2016. godinu, dostupan na <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2013/04/Ljudska-prava-u-Srbiji-2016.pdf>.

nosioca pravosudnih funkcija, a ne doprinosi javnoj debati o delovanju pravosuđa, zaštita slobode izražavanja može biti postavljena uže. Od javnih službenika zaposlenih u pravosuđu, posebno nosilaca sudijskih funkcija, očekuje se da pokažu uzdržanost u svojoj slobodi izražavanja u svim okolnostima koje mogu dovesti u pitanje autoritet i nezavisnost pravosuđa¹⁵. Pitanja administracije pravde mogu biti, i treba da budu, predmet javne debate, budući da pravosuđe ne može funkcionisati u vakuumu.

U Republici Srbiji su uočeni slučajevi da predstavnici drugih nivoa vlasti daju izjave i komentarišu događaje na način koji se može tumačiti kao pritisak na sudove i tužilaštva. Izjave podrazumevaju senzacionalne najave hapšenja, kršenja pretpostavke nevinosti i druge načine neprimerenog komentarisanja sudskih postupaka koji su u toku. Takođe, ambijent u kome se javlja masovna podrška građana zajedno sa predstavnicima izvršne i političke vlasti u manje ili više neformalnim okupljanjima ispred sudova gde se vode postupci po tužbama predstavnika izvršne vlasti značajno narušava mogućnost sudija da postupaju nezavisno.

ZAKLJUČAK

Cilj Republike Srbije jeste stvoriti društveni ambijent u kome će sudstvo delovati kao nezavisno, a i zaista ostvariti garancije nezavisnosti sudova. Činioci koji imaju značajnu ulogu u ovom procesu su kako nosioci pravosudnih funkcija tako i novinari i šira opšta i politička javnost. Nosioci pravosudnih funkcija moraju biti svesni u svojim javnim istupima koji se ne odnose na postupke u toku da njihove izjave i javno saopšteni stavovi mogu negativno uticati na nezavisnost samog pravosuđa, ali i na opšti utisak njih kao postupajućih pojedinaca. Novinari i medijski radnici bi trebalo da se pridržavaju kodeksa novinarske etike kada izveštavaju o pitanjima od javnog interesa koja se odnose na pravosuđe. Posebna obaveza se odnosi pripadnike izvršne vlasti koji bi prvi trebalo da paze na podelu državne vlasti i čuvanje nezavisnosti pravosuđa kao čuvara zakonitosti u demokratskom društvu. Kao što je istaknuto ranije, pravosuđe ne može funkcionisati u pravnom vakuumu, te se i o slobodi izražavanja mora voditi računa u strategijama reforme pravosuđa, posebno jer i evropska praksa ukazuje na uticaj slobode izražavanja na nezavisnost pravosuđa.

15 Wille v Liechtenstein, (Application no. 28396/95) JUDGMENT STRASBOURG 28 October 1999.

Jelena Stojšić-Dabetić, PhD,
Assistant Professor at the Faculty of Law,
University Business Academy in Novi Sad

LIMITING FREEDOM OF EXPRESSION IN FAVOUR OF INDEPENDENCE OF JUDICIARY

Abstract:

The usual practice of representatives of executive authorities in Serbia to announce arrests, to “bid up” about the outcome of the trial, and even to violate the presumption of innocence, significantly undermines the integrity and independence of the judiciary. Such a situation contributes to the creation of an impression of the lack of independence of the judiciary due to the executive power.

European standards of judicial independence recognize the special protection of the judiciary as well as judges in the context of freedom of expression, while stressing that the judiciary should not, nor it does function in a legal and factual vacuum, since some issues of the administration of justice belong to a legitimate subject of public debate.

In the light of the current reform of the judiciary in Serbia, and in the focus of achieving European standards of independence of the judiciary, paper will analyze the culture of (non) compliance with the limits of freedom of expression in pursuing the independence of the judiciary. The aim of the paper is to demonstrate the extent to which the culture of respect for freedom of expression in Serbia can contribute to the achievement of the independence of the judiciary, especially within the negotiating chapters for EU accession.

Keywords: *freedom of expression, independence, judiciary, public criticism.*

L I T E R A T U R A:

Publikacije:

- 1 Izveštaj o skriningu, <http://www.mpravde.gov.rs/files/Izvestaj%20o%20skriningu%20-%20tekst%20na%20srpskom%20jeziku.pdf>;
- 2 Izveštaj o stanju ljudskih prava u Srbiji za 2016. godinu, dostupan na <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2013/04/Ljudska-prava-u-Srbiji-2016.pdf>. ;

Sudska praksa:

1. Cyprus v Turkey, [GC], no. 25781/94, ECHR 2001-IV, par. 233.
2. Benthem v the Netherlands, 23 October 1985, Series A no. 97, par. 40.
3. Rolf Gustafson v Sweden, 1 July 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997-IV, par. 45.
4. Savtransavta Holding v Ukraine, no. 48553/99, ECHR 2002-VII, par. 80.
5. Sacilor- Lormines v France, no. 65411/01, ECHR 2006-XIII, par. 67, Luka v. Romania, no. 34197/02, 21 July 2009, par. 44.
6. Parlov-Tkalčić v Croatia, no. 24810/06, 22 December 2009, par. 88-95.
7. Clarke v the United Kingdom, decision on admissibility, no. 23695/02, ECHR 2005-X (extracts).
8. Wille v Liechtenstein, (Application no. 28396/95) JUDGMENT STRASBOURG 28 October 1999.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

34(497.11)(082)
34(497)(082)

**МЕЂУНАРОДНИ научни скуп “Правнички дани проф.
др Славко Царић” (14 ; 2017 ; Нови Сад)**

Nezavisnost pravosuđa : [zbornik referata sa XIV
međunarodnog naučnog skupa “Pravnički dani prof. dr Slavko
Carić” održanog od 21.-23. septembra 2017. godine u Novom
Sadu] = Independence of the judiciary / priredio, edited by
Milorad Bejatović. - Novi Sad : Pravni fakultet za privredu i
pravosuđe = Faculty of Law for Business and Justice, 2017 (Novi
Sad : Feljton). - 650 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 150. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. -
Bibliografija uz svaki rad. - Rezime na engl. jeziku uz svaki rad.

ISBN 978-86-6019-075-0

a) Судство - Независност - Србија - Зборници b) Судство -
Независност - Балканске државе - Зборници
COBISS.SR-ID 315956487